

2016

Frende Livsforsikring

Årsberetning

FRENDE LIVSFORSIKRING AS

Styrets årsberetning for 2016

Innledning

Frende Forsikring består av holdingsselskapet Frende Holding AS med tilhørende datterselskaper, Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS. Selskapene ble stiftet 20. juni 2007 og har felles driftsmodell. Frende Holding AS eies av 15 frittstående sparebanker.

Frende startet salg av livprodukter til privatmarkedet i desember 2007 og skadeforsikringer til privatmarkedet i mars 2008. I oktober 2009 startet også salget av bedriftsprodukter, primært rettet mot SMB-markedet.

Virksomheten drives fra konsernets hovedkontor i finanshuset Jonsvoll i Bergen, men er basert på distribusjon gjennom eierbankenes omfattende kontornettverk i sine respektive geografiske nedslagsfelt, via egne salgssentre i franchisekanal, og via elektronisk distribusjon.

2016 ble året hvor selskapet for første gang kunne betale utbytte til eierne, etter et godt resultat i 2015.

Administrerende direktør i Frende Livsforsikring og Frende Skadeforsikring er Vegar Styve.

Hovedtrekk 2016

- Markedsveksten fortsetter. Bestandspremie 31.12.2016 er MNOK 812,1, opp 12%.
- Resultat før skatt for året er MNOK 119,9 (46,9), og totalresultat etter skatt er MNOK 94,5.
- Egenkapitalavkastning (ROE) etter skatt var 33,7 %.
- Risikoresultat for egen regning for året er beregnet til MNOK 115, tilsvarende erstatningsandel på 55%.
- Administrasjonsresultat er negativt med MNOK 33 tilsvarende en kostnadsandel på 119 % som er en betydelig bedring mot fjorårets 132 %.
- Finansavkastning var MNOK 37,4, tilsvarende 4,2%.

Virksomheten i 2016 – styrets beretning

På kommersielle vilkår skal Frende levere økonomisk trygghet til sine kunder, og fremstår som et livs- og pensjonsforsikringsselskap med fokus på enkle og moderne livsforsikringsprodukter. Selskapet understøtter eier- og distribusjonsbankenes ønske om å videreutvikle sin virksomhet som totalleverandør av finansielle tjenester.

Eierbankene har alle inngått likelydende distribusjonsavtaler med Frende om salg av livs- og pensjonsforsikringsprodukter.

Aktivitetene i 2016 har hatt fokus på ytterligere volumvekst, videre tilrettelegging og effektivisering av driften, samt digitalisering av kundeprosesser. Selskapet vil fortsatt ha sterk fokus på tilrettelegging av systemer, rutiner og arbeidsprosesser med tanke på å sikre en effektiv og rasjonell drift i årene fremover, slik at selskapet fremstår moderne overfor kunder, distributører og ansatte.

Styrket distribusjon

Frendes forretningsmodell er basert på distribusjon gjennom eierbankenes omfattende kontornettverk i deres respektive geografiske nedslagsfelt.

Gjennom året har selskapet styrket sitt distribusjonsapparat. Eierbankenes kontornettverk i deres respektive geografiske nedslagsfelt består nå av 167 bankfilialer. I tillegg til 15 eierbanker har selskapet sterk vekst i franchisekanalen med egne salgssentre. Frende er nå representert i 17 fylker med tilsammen 1000 rådgivere. Frendes eget kundesenter for utgående salg og selskapets selvbetjente digitale kanaler er i vekst.

Gjennom franchisekanalen etablerte Frende i 2016 salgssentre i Sandnes og Kristiansand med 15 rådgivere, og 30 nye rådgivere skal selge i Oslo og Akershus. Franchisekanalen har 17 salgssentre, i hovedsak utenfor eierbankenes geografiske nedslagsområder, og det vurderes fortløpende etablering av nye salgssentre.

Selskapet har tatt de første skritt inn på foreningsmarkedet. Det frivillige Skyttervesen (DFS) som er den største praktiske, frivillige støtteorganisasjonen til Forsvaret, og består av 850 skytterlag og 130.000 aktive medlemmer, valgte Frende som samarbeidspartner for forsikringsløsninger for skytterlagene og medlemmene.

Frende har i 2016 inngått en ny distribusjonsavtale som gir tilgang til både penger.no og finn.no som salgs- og markedsføringskanaler.

Som et ledd i selskapets satsing for å styrke distribusjonskraften på bedriftsmarkedet, er Sparebanken Vest første pilot-bank som samkjører distribusjon med produktselskapet. 11 dyktige medarbeidere har gått fra Sparebanken Vest over til Frende og er med på å bygge et tett koordinert kompetansemiljø.

Norges beste kundeservice og høy kundetilfredshet

I april fikk selskapet dokumentert at kundetilfredsheten er høy. På Call Center Dagene 2016, Nord-Europas største kundeservicekonferanse, vant Frende Forsikring prisen for beste kundeservice innen forsikring. SeeYou vurderte 118 forskjellige kundesentre med 2950 «mystery calls». Kun tre ganger i historien har forsikring levert høyere resultat enn det Frende oppnådde i 2016.

Selskapets visjon «vårt omdømme er vår drivkraft» er utfordrende og forpliktende. Målet er at Frende i alle sammenhenger skal fremstå som et selskap som bryr seg, og at kontakten med Frende skal oppleves enkel og positiv mot forventningene, enten det er i direkte kontakt med selskapets ansatte, våre distributører og samarbeidspartnere eller via elektroniske kanaler.

Styret er derfor svært tilfreds med at selskapet i en landsomfattende analyse av forsikringsbransjen foretatt av EPSI Norge, basert på 3000 intervjuer, for 6. året på rad rangerer Frende blant de beste.

Selskapets gode resultat kommer av at kundene både opplever et godt samsvar mellom forventninger og serviceleveranser, samt at priser og vilkår er konkurransedyktige.

Merkevaren Frende

På tampen av 2015 ble ny brukervennlig nettbutikk lansert, flere produkter er tilgjengelige for kjøp, og en rekke funksjoner automatisert. I løpet av 2016 er alle eierbankene på nett med Frendes nye nettbutikk på sine sider. Den nye løsningen fungerer like godt på nettbrett og mobil, som på PC.

Et viktig mål for 2016 har vært å styrke merkevaren Frende, parallelt med en offensiv vekststrategi og nasjonal målsetting for salg og distribusjon. Selskapet har lav kjennskap i markedet, men ønsker høyere markedsandeler også i områder hvor Frende ikke har bankdistribusjon. Frende har gjennom året sponset været på TV2 Nyhetskanalen, og jobbet strategisk i flere andre mediekanaler.

Digitale medarbeidere

Selskapets forretningsmodell og satsing på effektive elektroniske prosesser så vel i arbeidsflyten internt ved etablering av kundeforhold, har vært viktig for selskapets mulighet til å ha en beskjeden økning i bemanning i forhold til premievekst også gjennom 2016.

Selskapet har investert i, og tatt i bruk, robotteknologi og utviklet 30 robotprosesser som har gitt økt effektivitet og prosesskvalitet. Ved å overlate stadig mer manuelt arbeid og rene rutineoppgaver til

digitale medarbeidere, frigis tid for høyt kvalifiserte ansatte, som kan ivareta flere oppgaver som krever kompetanse.

Det er etablert et felles program for kontinuerlig forbedring og robotisering (KFR) i Frende.

Tilpasninger til bedriftsmarkedet

Forsikringsbransjen er i rask endring og må håndtere komplekse problemstillinger som følge av endret kundeadferd og et tøffere konkurransebilde.

Selskapet har i 2016 vedtatt ny strategi for livsalg i bedriftsmarkedet, og satser tungt innen pensjonsområdet. Programmet har fått navnet LOS. EVRY er valgt som strategisk samarbeidspartner i prosjektet med Fadata som løsningsleverandør. Løsningen legger til rette for økt automatisering, effektivisering, mer fleksible produkter, samt bedre kundetilfredshet og økt salg.

Tilpasninger av systemløsninger på bedriftsmarkedet har også en side mot endring i lovens rammevilkår. Tjenestepensjonsloven har åpnet for økt innskudd fra arbeidsgiver i innskuddsbaserte tjenestepensjoner, og mange bedrifter har omdannet fra ytelsespensjon til innskuddspensjon i løpet av året med 31. desember som siste frist.

I 2015 ble det innført ny uføretrygd i folketrygden og fra 1. januar 2016 trådte uførepensjon i privat sektor i kraft. De nye reglene gjør at uførepensjon i tjenestepensjonsavtalene vil harmonere med de nye bestemmelsene for uføretrygd i folketrygden.

Det er også etablert utveksling av pensjonsdata med Norsk Pensjon, slik at kundene kan se sin pensjonsavtale på den felles plattformen.

Endringene krever systemutvikling internt i selskapet for å tilpasse eksisterende løsning.

Tilpasninger til privatmarkedet

Som følge av nye EU-regulatoriske endringer tok selskapet i 2015 i bruk nye premietariffer for privatmarkedet, og har i 2016 implementert nye tariffer for yrke og utdanning på individuelle risikodekninger.

Fra 1. januar 2016 ble det innført ny bransjestandard for flytting av barneforsikring fra et selskap til et annet. Tidligere har kundene blitt rådet til å beholde forsikringen i sitt tidligere selskap de første tre månedene på grunn av symptomklausulen som gjelder for alle personforsikringer. Nå vil slik flytting være langt enklere. Frende har vært pådriver for en slik ny standard.

Nytt system for helsevurdering, Reflex, er implementert. Systemet gir økt effektivitet og godt analysegrunnlag for produktutvikling og gode kundeopplevelser. Frende var først ute i bransjen med elektronisk helsevurdering i 2009. Lanseringen av Reflex støtter opp om selskapets strategiske mål om å ha «moderne digitale løsninger», og Frende opprettholder sin posisjon som ledende i bransjen.

Parallelt er også signering av elektronisk helseerklæring med BankID på Mobil på plass.

Erstatningsutbetalinger

Ifølge skadestatistikk fra Finans Norge, er samlet erstatningsbeløp for personproduktene - barne- og ungdomsforsikring, kritisk sykdom, behandlingforsikring, ulykke, yrkesskade og trygghetsforsikringer på 6,5 milliarder kroner i 2016. Dette er en nedgang på 6 prosent fra året før. For Frende er antall erstatningssaker svakt redusert sammenlignet med 2015.

381.000 nordmenn hadde forsikret seg mot kritisk sykdom i 2016, en økning på 8% siste år. Samlet utbetalte forsikringsselskapene for 918 skader og 330 millioner kroner. Frende formidler behandlingforsikring i samarbeid med Storebrand.

På barne- og ungdomsforsikring ble det registrert nesten 5300 skader i 2016, med et erstatningsbeløp på 832 millioner kroner, ifølge Finans Norge. Halvparten av erstatningene går til å dekke medisinsk invaliditet. Frende registrerer at flere av konkurrentene har fjernet denne dekningen, uten at det har gitt nevneverdig effekt på prisen på produktet. Selskapet mener dekning for medisinsk invaliditet sykdom åpenbart er en dekning kundene trenger.

Selskapets spydspissprodukt, barneforsikringen, er også i 2016 blant markedets beste i Norsk Familieøkonomis årlige vilkårssammenligning. Frende har valgt å ha åtte dekninger innebygget i én god standardforsikring, slik at det er trygt og enkelt for kunden å velge en god dekning for sine barn.

God bestandsvekst

Selskapet hadde ved utgangen av 2016 totalt 5.500 kunder (2015: 5.344 kunder) i bedriftsmarkedet (innskuddspensjon og gruppeliv), og en bestand av personrisikodekninger på 104.388 (2015: 94.954), som tilsvarer 56 319 (52.108) kunder. Bestandspremien økte 12 prosent i 2016.

Gjennom året har halvparten av eierbankene vært igjennom «Mission Possible», som er selskapets egenutviklede konsept for å skape ny begeistring i livsalget og fokus på livsforsikring i bankene. «Mission Possible» er et omfattende salgslederkurs for lederne, rådgivningskurs for rådgivere med 12 agent-oppdrag i med varighet på 180 dager. Programmet sikrer samtidig at ledere og rådgivere i salg er oppdatert på fag og system. «Mission Possible» fortsetter inn i 2017. Også deltagere fra Frenedes eget kundesenter har vært igjennom programmet i pilotfasen.

Frende har lansert nye prosesser for redning av kunder, som sammen med svært tett oppfølging av distributører, er vesentlige tiltak for å bedre vekst og begrense avgang.

Årsregnskapet

Premieinntekter

Selskapet oppnådde i 2016 MNOK 788,1 i brutto premieinntekter sammenlignet med MNOK 726,1 i 2015 hvilket innebærer en vekst i forfalt premie på 9 %. Overførte premiereserver fra andre forsikringsselskaper utgjorde MNOK 64,5 sammenlignet med MNOK 83,1 i 2015.

Selskapet har valgt en produkt- og markedsstrategi der fornyelse av forsikringskontraktene i utgangspunktet skjer 1. januar hvert år. Dette innebærer blant annet at inntektsført andel av nytegnert premie begrenses gjennom året til den delen av premien som er opptjent fra etableringstidspunktet og til neste hovedforfall (dvs. 1. januar). Brutto premie inntektsført i 2016 ble MNOK 372,3 på personrisikoproduktene (2015: MNOK 347,1) og MNOK 28,3 (2015: MNOK 26,7) på gruppeliv. Inntektsførte premier på henholdsvis innskuddspensjon og IPS ble MNOK 380,5 (2015: MNOK 344,8) og MNOK 6,9 (2015: MNOK 7,5).

Erstatninger, endringer i forsikringsforpliktelser og forsikringstekniske avsetninger

Utbetalte erstatninger var i 2016 eksklusive alderspensjon på MNOK 69,8 mot MNOK 63,9 i 2015. Det største antallet oppgjørssaker knytter seg til uføredekning PM, samt IBP. Målt i kroner utgjør erstatninger på Dødsrisiko størst beløp av betalte, disse utgjorde i 2016 samlet MNOK 16,3 (2015: MNOK 16,5) tilsvarende 24 % av selskapets samlede erstatningsutbetalinger.

Selskapet har i 2016 hatt positiv utvikling i risikoresultatet. Endring premiereserve er i sin helhet avsetning for fremtidig uførepensjon knyttet til innvilgete uføresaker er MNOK 46 - tilsvarende i 2015 var MNOK 73.

Selskapets avsetninger til erstatningssaker som ikke er oppgjort (RBNS), og erstatningssaker som har inntruffet, men ikke er rapportert (IBNR), følger anerkjente aktuarielle forutsetninger.

Inntekter fra finansielle eiendeler

Selskapets kapitalforvaltning er fokusert på diversifisering og moderat risiko. Plasseringsmidlene som utgjør totalt MNOK 1000,5 er ved utgangen av 2016 fordelt på 80,1 % i renteportefølje inklusive 13,2% i «Hold til forfall» obligasjoner, 11,0 % i aksjefond og 9,0 % i eiendom. Kapitalforvaltningen anses med dette å ha en profil som er tilnærmet bransjepraksis.

Netto inntekter fra investeringer var MNOK 37,4 som tilsvarer en avkastning på 4,2 %. Herav var gjennomsnittlig avkastning på aksjer 9,2 %, 3,11 % på renter og 8,0 % på eiendom.

Frende Liv sine produkter tilsier at selskapet har begrensede rentegarantier eller finansiell risiko knyttet til kundemidler. Selskapets renteresultat tilføres derfor i det alt vesentlige egenkapitalen. Kundemidler forvaltes i sin helhet etter kundenes egne investeringsvalg, for kundenes egen risiko.

Driftskostnader

Selskapets driftskostnader var i 2016 MNOK 213,3 (2015: MNOK 198,7). Underliggende utvikling i kostnadsnivå forøvrig er preget av moderasjon og begrenset kostnadsvekst. Vesentlig andel av kostnadsvekst er relatert til volumdrevne salgskostnader og IT kostnader. Netto kostnader i forhold til kostnadspremie er 119 %, mot 132 % i 2015.

Selskapet har fortsatt fokus på fortsatt effektivisering og automatisering av driften. Antall ansatte er uendret fra fjoråret på 58, mens årsverk er noe økt fra 62 til 67.

Resultat

Resultat før skattekostnad ble i 2016 MNOK 120,0 mot MNOK 46,9 i omarbeidet resultat 2015.

Årsresultat etter skatt var MNOK 94,5 mot tilsvarende omarbeidet resultat på MNOK 37,3 foregående år.

Selskapets risikoresultat gav et samlet overskudd på MNOK 115,6 (2015: MNOK 79,3).

Administrasjonsresultatet viste et samlet underskudd på MNOK 33,0 (2015: MNOK -43,5), mens selskapets renteresultat ble positivt med MNOK 37,4 (2015: MNOK 12,5).

Balanse

Forvaltningskapitalen utgjorde ved årsskiftet MNOK 3 840,9 mot MNOK 3 334,1 i 2015, en økning på 15 %. Kundeporteføljen utgjør totalt MNOK 3 538,6 mot MNOK 3 102,6 i 2015. Herav er investeringsvalgporteføljen MNOK 2 680,7 (2 354), og kollektivporteføljen MNOK 857,8 (748,9).

Finansielle investeringer i kollektiv og selskapsporteføljen utgjør totalt MNOK 1 000,6 mot MNOK 809 i 2015, tilsvarende 24 % økning fra foregående år.

Selskapets egenkapital utgjorde pr. 31.12.16 MNOK 265,6 mot MNOK 232,1 pr. 31.12.15, og dette utgjorde 6,9 % av forvaltningskapitalen mot 7,0 % foregående år i omarbeidet balanse.

Frende Livsforsikring er godt kapitalisert med en solvensmargin etter avsatt utbytte på 162 %.

Selskapet har ingen gjeld, lån eller lånerammer foruten de forpliktelser som følger av selskapets drift og ordinære virksomhet.

Kontantstrøm

Selskapets kontantstrøm fra driften er MNOK 203,2. Overskuddslikviditet plasseres løpende til andre finansielle eiendeler, netto likviditetsreduksjon etter plassering og betalt utbytte er i 2016 er MNOK 30.

Risikoforhold

Frende Liv har i 2016 gjennomført en egenvurdering av risiko- og kapital situasjonen – gjennom en ORSA prosess.

Formålet med ORSA-prosessen er å sikre at styret har tilstrekkelig informasjon til å kunne vurdere om Frende Liv sin risikoprofil er innenfor vedtatt risikoappetitt og risikorammer, gitt gjeldende strategiske

beslutninger. ORSA-prosessen skal videre dokumentere at Frende Liv har nødvendig kapital til å dekke opp virksomhetens risikoeksponering, både på kort og lengre sikt.

Frende Livsforsikring er godt kapitalisert med en solvensmargin på 162 %, etter utbytte. Som et forsikringselskap er vi eksponert for en rekke finansielle risikoer. På kort sikt er den største risikoene at de økonomiske tapene vi dekker for våre kunder blir større enn ventet. Deretter kommer risikoen for tap som en følge av uventede svingninger i finansmarkedene. Disse risikoene er styrt gjennom en disiplinert forsikringsstrategi og en moderat investeringsfilosofi.

På lengre sikt er vi også eksponert for en forretningsmessig risiko der stadig hyppigere endringer og økt konkurranse gjør det viktig at vi er i stand til å respondere på endringer i omgivelsene. Frende har klart seg godt i konkurransen og satser videre på gode digitale løsninger for å tilfredsstille kundenes økte forventninger.

Styrets vurdering

Årsregnskapet

Resultatregnskapet og balansen med tilhørende noter gir etter styrets oppfatning fyllestgjørende informasjon om virksomheten i selskapet i 2016, og om selskapets stilling ved årsskiftet.

I samsvar med regnskapslovens § 3-3 bekrefter styret at forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og dette legges til grunn ved avleggelse av årsregnskapet.

Det er ikke inntruffet hendelser etter regnskapsårets avslutning som er av vesentlig betydning for vurdering av selskapets resultater eller stilling.

Personalforhold og arbeidsmiljø

Selskapet har etter styrets vurdering, gjennom den organisasjonen som nå er etablert, de beste forutsetninger for å lykkes i å realisere selskapets forretningsmessige mål.

Selskapet hadde 58 ansatte ved utgangen av 2016, tilsvarende som ved utgangen av 2015. Selskapet estimerer moderat bemanningsvekst i 2017.

Arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøet i Frende anses som godt. Konsernets totale sykefravær utgjorde 5,5 % (4,2). Herav utgjør ca. 4% langtidssykemeldte. Det ble i 2016 ikke registrert skader eller ulykker i Frende. Selskapets virksomhet forurenser ikke det ytre miljø.

Likestilling/ diskriminering

Frende tilstreber likebehandling av ansatte på alle nivåer i selskapet, uansett kjønn, etnisk tilhørighet eller annet. På samme måte skal avlønning gjenspeile stillingsinnhold og kvalifikasjoner, uavhengig av kjønn eller andre forhold.

Ved utgangen av 2016 utgjorde kvinneandelen 63 % av selskapets ansatte, mens kvinneandelen i ledelse var ved utgangen av året 43 %, og 29 % i selskapets styre.

Styret og ledelse

Selskapets styre består av aksjonærvalgte representanter fra de fire av de største eierbankene, to eksterne aksjonærvalgte medlemmer, samt en representant valgt av og blant de ansatte.

Ledergruppen består av syv medlemmer som møtes regelmessig.

Framtidsutsikter

Styret mener selskapet har skapt et godt fundament for fortsatt lønnsom vekst. Distribusjonen til eierbankenes kunder har vært vellykket, og her er fortsatt et stort potensial. Samtidig er

distribusjonskraften styrket ytterligere med flere franchiseforretninger og andre strategiske samarbeidspartnere. Det ventes fortsatt vekst i 2017.

Lønnsomheten er meget tilfredsstillende, noe som gir rom for utbetaling av utbytte samtidig som solvensmarginen opprettholdes.

Organisasjonen er styrket gjennom året, og har fortsatt god tilgang på dyktige medarbeidere. Spesielt gjelder dette innenfor innskuddsbasert pensjon hvor det også investeres i nye systemer som etter planen skal være implementert i løpet av 2017.

Selskapet har implementert det nye regelverket for risikostyring og soliditet (Solvens II).

Takk til samarbeidspartnere, tillitsvalgte og medarbeidere

Styret vil takke selskapets medarbeidere, samarbeidspartnere og tillitsvalgte, først og fremst i eier- og distribusjonsbankene, for godt samarbeid.

Innsatsviljen har gitt inspirasjon som selskapet håper kan videreføres inn i kommende år.

Disponering av årets resultat

Styret i Frende foreslår følgende disponering av årets overskudd på MNOK 94,5

- Overført til bundne fond	MNOK 10,0
- Utbytte	MNOK 61
- Overført annen egenkapital	MNOK 23,5

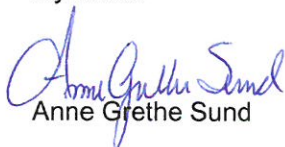
Selskapet hadde ved årsskiftet MNOK 45,4 i fri egenkapital

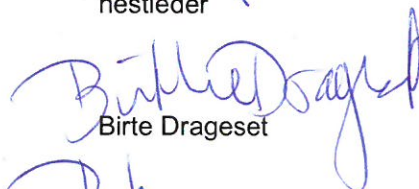
Bergen, 15.mars 2017

Jan Erik Kjerpeseth
styreleder

Pål Strand
nestleder

Trond Teigene

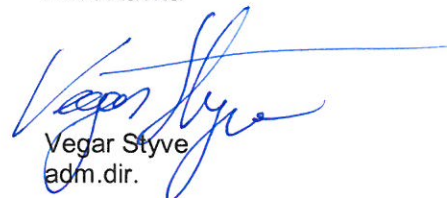

Anne Grethe Sund

Birte Drageset

Knut Ravnå

Stian Osa
ansattvalgt

Vegar Styve
adm.dir.

Frende Livsforsikring AS

	Noter	2015	
		2016	Omarbeidet
Teknisk regnskap for livsforsikring			
Premieinntekter			
Forfalt premie, brutto	1,2	788 098 557	726 076 546
- Avgitte gjenforsikringspremier		-43 672 466	-43 767 329
Overført premiereserve fra andre forsikringselskaper	1,2,21	64 495 747	83 098 653
Sum premieinntekter for egen regning		<u>808 921 838</u>	<u>765 407 869</u>
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			
Renteinntekter		9 214 107	8 929 348
Verdiendring på investeringer		14 790 283	-7 784 765
Realisert gevinst og tap på investeringer		4 680 215	9 147 794
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	1,2,8,9,10	<u>28 684 605</u>	<u>10 292 379</u>
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen			
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer	1,2	<u>53 645 104</u>	<u>111 684 556</u>
Andre forsikringsrelaterte inntekter			
Provisjonsinntekter	1,2	<u>10 010 450</u>	<u>8 907 418</u>
Erstatninger			
<i>Utbetalte erstatninger</i>			
Brutto		85 471 095	77 870 835
- Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger	16	-17 527 473	-12 007 172
<i>Endring i erstatningsavsetninger</i>			
Brutto	16	43 508 838	59 416 224
- Endring av gjenfors.andel av erstatningsavsetninger	16	-4 908 445	-10 156 404
Overføring av premiereserve til andre forsikringselskaper	21	100 145 377	93 168 205
Sum erstatninger	1,2	<u>206 689 392</u>	<u>208 291 688</u>
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser-kontraktfastsatte forpliktelser			
Endring i premiereserve		46 230 896	73 386 020
Endring gjenforsikringsandel av premiereserven		-6 780 522	-15 068 513
Endring tilleggsavsetning		1 347 178	-1 196 655
Endring i teknisk avsetning for skadeforsikringsvirksomheten	16	2 169 866	4 707 203
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	1,2	<u>42 967 418</u>	<u>61 828 055</u>
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser-investeringsvalgportefølje			
Endring i premiereserve			
Avsetning i livsforsikring med investeringsvalg		<u>327 046 878</u>	<u>382 168 191</u>
Forsikringsrelaterte driftskostnader			
Salgskostnader	3	87 856 933	81 603 765
Forsikringsrelaterte adm. kostnader	3,5,7,12	125 448 878	117 098 276
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	1,2	<u>213 305 811</u>	<u>198 702 041</u>
Resultat av teknisk regnskap		<u>111 252 498</u>	<u>45 302 247</u>
Ikke teknisk regnskap for livsforsikring			
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen			
Renteinntekter		2 786 446	1 954 792
Verdiendring på investeringer		4 472 742	-1 704 222
Realisert gevinst og tap investeringer		1 415 348	2 002 613
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	1,2,8,9	<u>8 674 536</u>	<u>2 253 183</u>
Andre inntekter	20	42 000	42 000
Andre kostnader	18		605 690
Resultat av ikke-teknisk regnskap	1,2	<u>8 716 536</u>	<u>1 689 493</u>
Resultat før skattekostnad		<u>119 969 034</u>	<u>46 991 740</u>
Skattekostnad	6	25 313 897	9 776 838
Resultat før andre resultatkomponenter		<u>94 655 138</u>	<u>37 214 902</u>
Andre resultatkomponenter			
Aktuarielle gevinster og tap på pensjonsytelser		-249 403	75 061
Skatt på andre resultatkomponenter		62 351	-20 266
TOTALRESULTAT		<u>94 468 086</u>	<u>37 269 698</u>

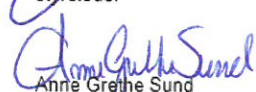
Frende Livsforsikring AS

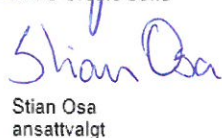
	Noter	31.12.16	31.12.15 Omarbeidet
EIENDELER			
Eiendeler i selskapsporteføljen			
Immaterielle eiendeler			
Andre immaterielle eiendeler	12	23 390 855	31 429 155
Sum immaterielle eiendeler		<u>23 390 855</u>	<u>31 429 155</u>
Investeringer			
Finansielle eiendeler som måles til amortert kost			
Investeringer som holdes til forfall	8,9	29 328 417	21 568 756
Finansielle eiendeler til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	8,9	25 467 934	14 289 593
Renteplasseringer	8,9	155 109 988	90 607 442
Eiendomsfond	8,9	20 827 358	10 985 803
Plasseringsmidler bank	8,9	1 626 741	603 188
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi		<u>203 032 021</u>	<u>116 486 026</u>
Sum investeringer		<u>232 360 438</u>	<u>138 054 782</u>
Fordringer			
Fordringer i forbindelse med direkte forsikring		7 588 695	9 339 662
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	19	26 382 669	30 439 824
Fordring på konsernselskap	11	1 106 932	-
Sum fordringer		<u>35 078 296</u>	<u>39 779 486</u>
Andre eiendeler			
Anlegg og utstyr	12	3 950 406	4 281 882
Kasse, bank	4	7 539 577	15 090 855
Eiendeler ved skatt	6	-	2 509 605
Sum andre eiendeler		<u>11 489 984</u>	<u>21 882 342</u>
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter			
Andre forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		-	325 931
Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		<u>-</u>	<u>325 931</u>
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		302 319 574	231 471 698
Eiendeler i kundeporteføljen			
Investeringer			
Finansielle eiendeler som måles til amortert kost			
Investeringer som holdes til forfall	8,9,10	96 968 707	104 831 541
Finansielle eiendeler til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	8,9,10	84 204 773	69 452 317
Renteplasseringer	8,9,10	512 841 017	440 383 206
Eiendomsfond	8,9,10	68 861 612	53 394 766
Plasseringsmidler bank	8,9,10	5 378 502	2 931 703
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi		<u>671 285 904</u>	<u>566 161 992</u>
Sum investeringer		<u>768 254 611</u>	<u>670 993 533</u>
Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelser i kollektivporteføljen			
Gj.forsikringsandel av erstatningsavsetning i kollektivporteføljen	16	89 577 461	77 888 494
Investeringer i investeringsvalgporteføljen			
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer, andeler og bankplasseringer	8,9,10	2 680 744 799	2 353 729 514
Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen		<u>2 680 744 799</u>	<u>2 353 729 514</u>
Sum eiendeler i kundeporteføljene		3 538 576 871	3 102 611 541
Sum eiendeler		<u>3 840 896 445</u>	<u>3 334 083 238</u>

Frende Livsforsikring AS

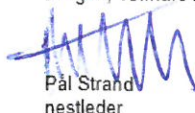
	Noter	31.12.16	31.12.15 Omarbeidet
EGENKAPITAL OG GJELD			
Innskutt egenkapital			
Selskapskapital			
Aksjekapital (1.750.000 aksjer pål. 100,-)		175 000 000	175 000 000
Overkursfond		-	
Sum innskutt egenkapital		<u>175 000 000</u>	<u>175 000 000</u>
Opptjent egenkapital			
Fond			
Risikoutjevningfond		45 194 740	35 170 575
Annen opptjent egenkapital		45 418 404	21 974 483
Sum opptjent egenkapital		<u>90 613 144</u>	<u>57 145 058</u>
Sum egenkapital	13,14,15	<u>265 613 144</u>	<u>232 145 058</u>
Forsikringsforpliktelse i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelse			
Premiereserve	16	269 840 418	223 609 521
Tilleggsavsetning	16	1 587 048	239 870
Erstatningsavsetning		433 228 931	389 720 093
Andre tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten		19 601 739	17 431 873
Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring - kontraktsfastsatte		<u>724 258 136</u>	<u>631 001 357</u>
Forsikringsforpliktelse i livsforsikring - særskilt investeringsportefølje			
Premiereserve	16	2 680 744 799	2 353 729 514
Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring - særskilt inv. portefølje		<u>2 680 744 799</u>	<u>2 353 729 514</u>
Avsetning for forpliktelse			
Pensjonsforpliktelse	7	3 132 082	2 345 714
<i>Forpliktelse ved skatt</i>			
Forpliktelse ved periodeskatt	6	19 635 374	1 019 528
Forpliktelse ved utsatt skatt		3 435 333	
Sum avsetning for forpliktelse		<u>26 202 789</u>	<u>3 365 242</u>
Forpliktelse			
Forpliktelse i forbindelse med gjenforsikring	19	50 349 648	45 531 167
Skyldig utbytte	17	61 000 000	30 000 000
Gjeld i forbindelse med direkte forsikring		-	-
Andre forpliktelse	17	16 041 505	14 332 860
Sum forpliktelse		<u>127 391 153</u>	<u>89 864 027</u>
Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter			
Andre påløpte kostnader og ikke mottatte inntekter	18	16 686 425	23 978 041
Sum egenkapital og forpliktelse		<u>3 840 896 445</u>	<u>3 334 083 238</u>

Jan Erik Kjerpeseth
styreleder

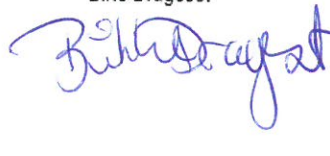

Anne Grethe Sund

Stian Osa
ansattvalgt

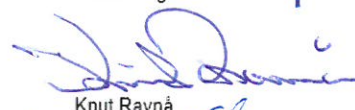
Bergen, 15.mars 2017

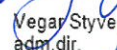

Pål Strand
nestleder

Birte Drageset

Trond Teigene

Knut Ravnå

Vegar Styve
adm.dir.

Frende Livsforsikring AS

Regnskapsprinsipper

Generelt

Regnskapet for Frende Livsforsikring AS er avlagt i samsvar med Lov om årsregnskap og Forskrift om årsregnskap for livsforsikringsforetak, samt gjeldende regnskapsstandarder.

Det er utarbeidet sammenlikningstall i notene i den grad sammenlignbare tall er tilgjengelig og det anses hensiktsmessig.

Endring i regnskapsprinsipper/ omarbeiding sammenlikningstall

Som følge av innføring av Solvens II regelverk fra 1. januar 2016 vedtok Finansdepartementet 18. desember 2015 endring i forskriften for årsoppgjør med virkning fra 1. januar 2016. Endringene innebærer blant annet en oppløsning av sikkerhetsavsetningen i regnskapet. Oppløsningen av sikkerhetsavsetningen er å anse som prinsippendring og det er utarbeidet sammenlikningstall for 2015. Sikkerhetsavsetningen ble reklassifisert fra gjeld til egenkapital hensyntatt påvirkning på utsatt skatt. Oppstilling over virkning på resultat i 2015 og balanse ligger vedlagt.

Investeringsvalgportefølje 2015 er omarbeidet til å inkludere verdiendring portefølje IPS midler, tilsvarende justering er innarbeidet under forsikringsforpliktelser i livsforsikring særskilt investeringsvalgportefølje.

I posten Overføring av premiereserve til andre forsikringsselskap er inkludert avgitt reserve innskuddsmidler.

Det vises til Note «Virkning av endring i regnskapsprinsipp»

Innregning av inntekter og kostnader

Grunnleggende regnskapsprinsipper legges til grunn slik at inntekter resultatføres når de er opptjent, og utgifter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt. Beste estimat legges til grunn ved usikkerhet, basert på tilgjengelig informasjon ved balansetidspunktet.

Premieinntekter

Forfalt brutto premie omfatter all premie for forsikringsavtaler med påbegynt forsikringsperiode før regnskapsårets avslutning. Premie omfatter både spareelement og forsikringselement. Periodisering av opptjent premie ivaretas ved avsetning til premiereserve i forsikringsfondet.

Avgitt gjenforsikringspremie omfatter reassurandørenes andel av netto risikoelement i forsikringspremien. Gjenforsikringspremien periodiseres i samme forhold som opptjent brutto premie.

Overføring av premiereserve (flytting) i livsforsikring

Flytting fremkommer av regnskapslinjene "Overføring av premiereserve fra andre forsikringselskaper". Innregning i resultatet skjer ved overføring av risiko, - på samme tidspunkt reduseres/ økes premiereserven i forsikringsfondet tilsvarende.

Erstatningskostnader

Erstatningskostnader omfatter erstatningsbeløp på risikodekningene som er betalt til forsikringstaker i regnskapsperioden, i tillegg til endring i avsetning for meldte ikke oppgjorte skader (RBNS) og inntrufne, men ikke meldte skader (IBNR).

Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger og av erstatningsavsetninger omfatter reassurandørs andel.

Klassifisering og verdivurdering

Finansielle eiendeler

Finansielle eiendeler innregnes i balansen når selskapet blir part i instrumentets kontraktmessige betingelser. Alminnelige kjøp og salg av finansielle instrumenter er regnskapsført på transaksjonsdagen. Alle finansielle instrumenter som ikke inngår i kategorien til virkelig verdi over resultatet, innregnes første gang til virkelig verdi med tillegg av de transaksjonsutgiftene som er direkte henførbare til anskaffelsen eller utstedelsen av den finansielle eiendelen. Finansielle instrumenter i kategorien virkelig verdi med verdiendringer over resultatet innregnes uten hensyn til transaksjonskostnader.

Finansielle eiendeler fraegnes når de kontraktmessige rettene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller når foretaket overfører den finansielle eiendelen i en transaksjon hvor all, eller tilnærmet all, risiko og fortjenestemuligheter knyttet til eierskap av eiendelen overføres.

Frende Livsforsikring AS har finansielle eiendeler og disse klassifiseres etter følgende kategorier etter IAS 39:

- Til virkelig verdi over resultatet
- Utlån og fordringer

Til virkelig verdi over resultatet

Et finansielt instrument klassifiseres som til virkelig verdi over resultatet dersom det ved førstegangsinnregning er øremerket til dette, eller holdes for omsetning. Selskapet har en investeringsportefølje som er øremerket til virkelig verdi ved førstegangsinnregning, og som løpende styres og måles til virkelig verdi. Dette er i tråd med styrets godkjente risiko- og investeringsstrategi og informasjon basert på virkelig verdi rapporteres regelmessig til ledelsen og styret.

Instrumentene måles til virkelig verdi, og endringer i verdien innregnes i resultatet.

Investeringer som holdes til forfall

I denne kategorien inngår finansielle eiendeler med fast forfall, som selskapet har en positiv intensjon om å holde til forfall, og som ved førstegangs innregning ikke identifiseres som virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Investeringer holdt til forfall er klassifisert som ut finansielle eiendeler, og måles til amortisert kost etter effektiv rentes metode.

Virkelig verdi

Virkelig verdi er det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse gjøres opp med i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. For finansielle eiendeler som er notert på børs eller annen regulert markedsplass, settes virkelig verdi til kjøpskurs siste handelsdag frem til og med balansedagen. For en eiendel som skal avhendes, eller en forpliktelse som innehas, settes virkelig verdi til salgskurs.

Finansielle instrumenter innregnet til virkelig verdi i Frende Livsforsikring AS er i det alt vesentlige instrumenter som er notert i et aktiv marked.

Amortisert kost

Etter førstegangsinnregning måles investeringer i kategoriene utlån og fordringer og finansielle forpliktelser som ikke måles til virkelig verdi til amortisert kost ved hjelp av effektiv rentes metode. Ved beregning av effektiv rente estimeres fremtidige kontantstrømmer, og alle kontraktsmessige vilkår ved det finansielle instrumentet tas i betraktning. Honorarer betalt eller mottatt mellom partene i kontrakten og transaksjonskostnader som kan henføres direkte til transaksjonen, inngår som en komponent ved fastsettelsen av den effektive renten.

Verdifall

For finansielle eiendeler som ikke måles til virkelig verdi, foretas det på balansedagen en vurdering av hvorvidt det finnes objektive indikatorer for verdifall av den enkelte finansielle eiendel eller en gruppe av ensartede finansielle eiendeler. Ved vurderingen av om det foreligger verdifall legges det vekt på hvorvidt utsteder har vesentlige finansielle vanskeligheter, om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mislighold, om det er sannsynlig at utsteder går konkurs, om det ikke lenger finnes et aktivt marked for eiendelen på grunn av finansielle vanskeligheter eller om det observeres målbar nedgang i forventet kontantstrøm fra en gruppe finansielle eiendeler. Nedskrivningen beregnes ved å sammenligne ny forventet kontantstrøm med opprinnelig kontantstrøm diskontert med henholdsvis opprinnelig effektiv rente (for eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (for eiendeler med flytende rente).

Tap for verdifall reverseres dersom reverseringen objektivt kan knyttes til hendelse som finner sted etter at tapet ble innregnet.

IT systemer og programvare

Kjøpt programvare er balanseført til anskaffelseskost inkludert direkte eksterne kostnader for å ta programvaren i bruk. Kjøpt programvare tilpasset virksomheten er klassifisert som immateriell eiendel. Balanseført IT system avskrives fra ferdigstillelsesdato lineært over antatt økonomisk levetid.

Om virkelig verdi av eiendelen faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede. Vurdering av systemene er gjort mot endringer i økonomiske, teknologiske, og interne rammebetingelser som tiliser at verdi ikke lenger er tilstede.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler er klassifisert som andre eiendeler i balansen. Driftsmidlene er vurdert til anskaffelseskost og avskrives lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av et driftsmiddel faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede. Det er ikke gjennomført nedskrivning på driftsmidler i 2016.

Forsikringsmessige avsetninger

Premiereserve beregnes i samsvar med Forsikringsvirksomhetsloven. Premiereserve utgjør kontantverdien av selskapets forsikringsforpliktelser i henhold til de enkelte forsikringsavtaler. Dette tilsvarer summen av de beløp som er ført på forsikringstakernes konti, samt avsatte premiereserver (ikke opptjent premie) på rene risikodekninger.

Erstatningsavsetning er avsetning relatert til skadetilfeller som er inntruffet før balansedagen, men ikke ferdig oppgjort. Dette inkluderer både meldte skader (RBNS) og skader som er inntruffet, men ikke meldt (IBNR). Erstatningsavsetning skal bare inneholde midler som ville kommet til utbetaling i regnskapsåret dersom erstatningstilfellet var ferdigbehandlet. Erstatningsavsetning på skaderelaterte produkter er inklusive avsetning for indirekte skadebehandlingskostnader.

Øvrig avsetning omfatter administrasjonsavsetning.

Annen opptjent egenkapital

Risikoutjevningfondet i livsforsikring kan bare benyttes til å styrke avsetningen til premiereserve vedrørende risiko knyttet til person. Risikoutjevningfond i balansen tilsvarer halvparten av årets samlede overskudd på risikoresultat frigjort ved reaktivering.

Risikoutjevningfondet er balanseført brutto.

Pensjoner

Selskapet har innskuddspensjon for alle ansatte. Premie kostnadsføres løpende, og selskapet har ingen forpliktelse utover kostnadsført beløp.

I tillegg har selskapet pensjonsforpliktelse overfor enkelte arbeidstakere via en usikret driftsordning. Pensjonsforpliktelse knyttet til disse ordningene er beregnet i samsvar med IAS19R, ved at nåverdi av beregnede forpliktelser er beregnet med utgangspunkt i tid i ordningen, forventet lønnsvekst og årlig

regulering av pensjonsutbetalingene. Diskonteringsrente ved beregning av nåverdien er i samsvar med oppdaterte økonomiske forutsetninger. Endringer i forpliktelsen som skyldes endringer og avvik mot beregningsforutsetningene (estimatavvik) bokføres over resultatet under andre resultatkomponenter. Periodens netto pensjonskostnad består av årets påløpte pensjonsrettigheter, rentekostnader på pensjonsforpliktelsene samt justering for eventuelle planendringer.

Skatt

Resultatført skattekostnad består av betalbar skatt og årets endring i utsatt skatt. Utsatt skatt beregnes med 25 % av midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reverseres i samme periode er utlignet og nettoført. Utsatt skattefordel er balanseført ut ifra forventning om skattepliktig inntekt gjennom inntjening i fremtidige år.

Fritaksmetoden for aksjer mv. eid av livsforsikringselskaper er begrenset med virkning fra 01.01.2012. Begrensningen innebærer at fritaksmetoden ikke gjelder for aksjer eid i kollektiv portefølje og investeringsvalgporteføljen, slik at utbytte og gevinst ved realisasjon er skattepliktig - mens tap ved realisasjon ikke vil være fradragsberettiget. I skattepliktig utbytte og gevinst er hensyntatt sjablonfradrag tilsvarende den del av overskuddet som tilordnes selskapet.

Bruk av estimater

Utarbeidelse av regnskapet i samsvar med årsregnskapsforskriften for forsikringselskaper, og anvendelse av gjeldende regnskapsprinsipper innebærer at ledelsen må foreta vurderinger, utarbeide estimater og anvende forutsetninger som påvirker balanseført verdi av eiendeler og forpliktelser.

Estimatene baseres på historiske data, vurdering av egen portefølje, forventninger til fremtiden og andre faktorer som er vurdert å være forsvarlig basert på underliggende forhold. Estimater og tilhørende forutsetninger blir gjennomgått regelmessig. Endringer i estimater innregnes i den perioden estimatene endres. Det vil naturlig være usikkerhet knyttet til slike estimater og endring i forutsetninger vil medføre endring i estimater påfølgende regnskapsår.

Forsikringstekniske avsetninger

Den vesentligste risiko er knyttet til hendelsene dødsfall og uførhet. Det vil videre være risiko til fastsettelse av estimater både for meldte skader (RBNS) og ikke meldte skader (IBNR).

Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler

Ved indikasjon på verdifall foretas det nedskrivningstest for å kontrollere om bokført verdi for driftsmidler og immaterielle eiendeler er tilstede.

Frende Livsforsikring AS

Endring i egenkapital

	Aksjekapital	Overkursfond	Risiko- utjevningfond	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital pr 01.01.15	175 000 000	-	26 470 568	19 320 812	220 791 379
Sikkerhetsavsetning oppløst				4 083 981	4 083 981
Risikoutjevningfond årets endring			8 700 007	-8 700 007	-
Årets resultat				37 214 902	37 214 902
Andre resultatkomponenter				54 795	54 795
Avsatt utbytte				-30 000 000	-30 000 000
Egenkapital pr. 31.12.15	175 000 000	-	35 170 575	21 974 483	232 145 058
Egenkapital pr 01.01.2016	175 000 000	-	35 170 575	21 974 483	232 145 058
Risikoutjevningfond årets endring			10 024 165	-10 024 165	-
Årets resultat				94 655 138	94 655 138
Andre resultatkomponenter				-187 052	-187 052
Avsatt utbytte				-61 000 000	-61 000 000
Egenkapital pr. 31.12.16	175 000 000	-	45 194 740	45 418 404	265 613 143

Frende Livsforsikring AS

Kontantstrøm

	31.12.16	31.12.15
Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		
Netto innbetalt til premier	580 975 090	448 323 491
Netto kontantstrøm reassuranse	-17 269 357	-21 149 151
Provisjonsinntekter	10 010 450	8 907 418
Bankrenter/ renter rentepapirer	12 000 553	10 884 140
Realisert gevinst	6 095 563	11 150 407
Andre inntekter	42 000	42 000
Utbetalte erstatninger	185 648 062	83 957 578
Betalt skatt	690 762	
Forsikringsrelaterte driftskostnader	202 352 460	200 257 730
	203 163 015	173 942 997
Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		
Investert i Fondsandeler	168 833 358	177 224 192
Netto investert i driftsmidler	971 263	4 088 370
Netto investert i immaterielle eiendeler	7 439 319	1 422 596
	-177 243 940	-182 735 158
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter		
Utbetaling av utbytte	-30 000 000	-
	-30 000 000	-
Netto likviditetsendring	-4 080 925	-8 792 161
Likviditetsbeholdning 01.01	18 625 745	27 417 907
Likviditetsbeholdning 31.12	14 544 820	18 625 745

Frende Livsforsikring AS

Virkning av endring i regnskapsprinsipp	31.12.2015
Endringer uten virkning mot resultat	
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer, før endring	16 681 780
Avgitt 2015	87 081 462
Verdiendring innskuddsmidler IPS portefølje	7 921 314
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer, før endring	<u>111 684 556</u>
Overføring av premiereserve til andre forsikringselskap før Avgitt 2015	6 086 743
Overføring av premiereserve til andre forsikringselskap etter endring	<u>87 081 462</u>
	93 168 205
Endring avsetning livsforsikring med investeringsvalg før endring	374 246 877
Endring verdiendring innskuddsmidler IPS	7 921 314
Endring avsetning livsforsikring med investeringsvalg før endring	<u>382 168 191</u>
Investeringer investeringsvalgporteføljen før endring	2 345 808 200
Endring verdiendring	7 921 314
Investeringer investeringsvalgporteføljen etter endring	<u>2 353 729 514</u>
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring - særskilt inv. Portefølje før endring	2 345 808 200
Endring verdiendring	7 921 314
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring - særskilt inv. Portefølje etter endring	<u>2 353 729 514</u>
Virkning mot resultat	
Resultat før skatt før endring av prinsipp	46 548 662
Tbf årets avsetning sikkerhetsavsetning	443 078
Resultat før skatt omarbeidet	<u>46 991 740</u>
Ny omarbeidet skattekostnad	-9 776 838
Nytt omarbeidet resultat etter skatt før andre resultatkomponenter	<u>37 214 902</u>
Andre resultatkomponenter	
Aktuarielle gevinster og tap på pensjonsytelser	75 061
Skatt på andre resultatkomponenter	-20 266
TOTALRESULTAT	<u>37 269 698</u>
Virkning mot skattekostnad	
Skattekostnad før omarbeiding	-9 777 958
Skatteeffekt av tbf endret sikkerhetsavsetning	-119 631
Effekt av endret skattesats utsatt skatt	120 751
Ny omarbeidet skattekostnad	<u>-9 776 838</u>
Virkning mot balanse	
Utsatt skatt	
Utsatt skattefordel balanse 2015	4 018 998
Oppløsning sikkerhetsavsetning	-1 509 393
Utsatt skattefordel omarbeidet balanse 2015	<u>2 509 605</u>
Forsikringsforpliktelser	
Sikkerhetsavsetning 2015 før endring	6 037 573
Oppløsning sikkerhetsavsetning	-6 037 573
Sikkerhetsavsetning etter endring	<u>-</u>
Annen opptjent egenkapital	
Annen egenkapital 2015 før endring	17 446 303
Netto effekt oppløst sikkerhetsavsetning	4 528 180
Annen opptjent egenkapital i omarbeidet balanse	<u>21 974 483</u>

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 2 Resultatanalyse

	Individuell kapitalforsikring	Gruppelivs forsikring	Kollektiv pensjonsforsikring	Individuell rente- og pensjonsforsikring	Ulykkesforsikring	Andre skadebransjer	Sum 2016	Sum 2015
Finansinntekter & andre inntekter	11 857 913	3 273 755	5 118 900	12 942 762	443 185	3 764 625	37 401 140	12 587 559
Renteresultat	11 857 913	3 273 755	5 118 900	12 942 762	443 185	3 764 625	37 401 140	12 587 559
Risikopremie	96 473 953	22 855 441	33 787 469	111 867 363	4 666 460	37 105 113	306 755 799	287 550 120
Erstatninger	31 508 258	19 175 176	23 111 701	70 624 079	3 395 722	20 143 182	167 958 118	202 874 789
Sikkerhetsavsetning	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilleggsavsetning	-2 374 271	1 555 648	363 840	983 337	-	-	1 347 177	-1 196 655
Netto gjenforsikring	-	-	5 597 929	9 471 597	575 576	7 024 698	21 851 177	6 535 239
Risikoresultat	67 339 966	2 124 617	4 713 999	30 788 350	695 162	9 937 233	115 599 327	79 336 746
Administrasjonspremie netto	51 517 167	6 850 051	38 818 267	51 920 122	2 878 929	20 449 258	172 433 794	150 174 950
Andre inntekter	-	-	10 010 450	-	-	-	10 010 450	8 907 418
Administrasjonsavsetning	3 505	-	245 566	1 737 028	15 459	168 308	2 169 866	3 982 253
Driftskostnader	58 004 714	16 498 605	48 566 419	67 237 530	2 364 477	20 634 066	213 305 811	198 626 980
Administrasjonsresultat	-6 491 052	-9 648 554	16 732	-17 054 436	498 993	-353 116	-33 031 433	-43 526 865
Bransjeresultat f. skatt uten andre kostnader	72 706 827	-4 250 182	9 849 631	26 676 676	1 637 340	13 348 742	119 969 034	48 397 440
Andre kostnader	79 027	21 830	34 134	86 329	2 957	25 125	249 402	605 691
Resultat f. skatt	72 627 800	-4 272 012	9 815 497	26 590 347	1 634 383	13 323 617	119 719 632	47 791 751

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 1 Resultat i livsforsikring

	Individuell kapitalforsikring	Gruppelivsforsikring	Kollektiv pensjonsforsikring	Individuell rente og pensjonsforsikring	Ulykkesforsikring	Andre skoletransfjer	Sum 2016	Sum 2015
Premieinntekter								
Fordelt premie, brutto	147 901 580	28 305 265	380 513 138	168 506 853	7 395 254	55 476 467	786 098 557	726 076 546
- Avgitte gjensidingspremier	-418 504	-7 783 146	-11 354 989	-10 427 782	-902 316	-12 785 728	-43 672 465	-43 767 330
Mottatt premiereserve fra andre			64 495 747				64 495 747	83 088 653
Sum premieinntekter for egen regning	147 483 076	20 522 119	433 653 896	158 079 071	6 492 938	42 690 739	808 921 839	765 407 865
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen								
Renteinntekter og ubytte mv. på finansielle eiendeler	2 919 538	806 493	1 261 047	3 189 580	109 250	928 200	9 214 107	8 929 348
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer	6 169 329	1 704 216	2 664 741	6 739 954	230 860	1 961 397	18 470 498	1 363 029
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	9 088 867	2 510 709	3 925 788	9 929 534	340 110	2 889 597	28 684 605	10 292 379
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen								
Verdiendring på investeringer	-	-	41 384 711	12 260 993	-	-	53 645 104	111 684 556
Andre forsikringsrelaterte inntekter	-	-	-	-	-	-	-	-
Provisjonsinntekter	-	-	10 010 450	-	-	-	10 010 450	8 907 418
Erstatninger								
Utbetalte erstatninger, brutto	25 777 990	11 395 711	24 225 251	9 914 408	2 777 162	11 380 573	85 471 095	77 870 834
- Gjensidingsandel av utbetalte erstatninger	-2 799 319	-4 515 939	-5 415 279	-1 570	-243 137	-4 552 229	-17 527 473	-12 007 172
Endringer i erstatningsavsetninger, brutto	5 730 268	7 779 465	6 579 357	14 038 579	618 560	8 765 609	43 508 838	59 416 224
- Endring av gjensidingsandel av erstatningsavsetninger	-52 995	-3 111 786	2 643 860	-867 081	-233 737	-3 286 706	-4 908 444	-10 156 404
Overføring av premiereserve til andre			100 145 377				100 145 377	93 168 205
Sum erstatninger	28 655 944	11 547 451	128 176 566	23 084 236	2 918 848	12 304 247	206 689 392	208 291 667
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser-kontraktssatserte forpliktelser								
Endring premiereserve, brutto	-	-	-440 197	46 671 092	-	-	46 230 895	73 386 020
Endring gjensidingsandel av premiereserven	-	-	-4 975 437	-1 805 095	-	-	-6 780 522	-15 068 513
Endring tilleggsavsetning	3 505		363 840	983 337			1 347 177	-1 196 655
Endring andre avsetninger			245 566	1 737 028	15 459	168 308	2 169 866	4 707 203
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	3 505	-	-4 806 228	47 586 372	15 459	168 308	42 967 417	61 828 055
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser-investeringsvalgportefølje								
Avsetning i livsforsikring med investeringsvalg			308 417 000	18 629 878			327 046 878	382 168 191
Forsikringsrelaterte driftskostnader								
Selgskostnader	26 750 132	1 967 034	17 327 246	30 419 858	1 256 793	10 155 870	87 856 933	81 603 765
Forsikringsrelaterte adm. Kostnader	31 274 582	14 531 571	31 239 173	36 817 672	1 107 684	10 476 156	125 448 878	117 098 276
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	58 024 714	16 498 605	48 566 419	67 237 530	2 364 477	20 632 026	213 305 811	198 702 041
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen								
Renteinntekter og ubytte mv. på finansielle eiendeler	883 021	243 926	381 407	964 311	33 044	280 737	2 786 446	1 954 792
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på	1 865 928	515 444	895 957	2 037 707	69 824	593 229	5 888 090	298 391
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	2 748 949	759 370	1 187 364	3 002 018	102 868	873 966	8 674 536	2 253 183
Andre inntekter	20 097	3 676	5 748	11 210	207	1 062	42 000	605 690
Andre kostnader								
Resultat før skattekostnad	72 676 826	-4 250 182	9 812 200	26 744 110	1 637 339	13 348 743	119 969 036	46 991 740
Skattekostnad	6 883 663	1 957 959	5 763 581	7 979 360	280 602	2 448 731	25 313 897	9 776 838
Resultat før andre resultatkomponenter	65 793 163	-6 208 141	4 048 619	18 764 750	1 356 737	10 900 012	94 655 140	37 214 902
Andre resultatkomponenter								
Aktuarielle gevinst og tap på pensjonsytelser	-79027	-21 830	-34 134	-86 329	-2 957	-25 125	-249 403	75 061
Skattpå andre resultatkomponenter	16955	4 823	14 196	19 654	691	6 031	62 351	-20 266
TOTALRESULTAT	65 731 091	-6 225 148	4 028 681	18 698 075	1 354 471	10 890 918	94 468 089	37 269 698
2016 tall								
Tilgang / avgang	Dekninger	Avtaler	Avtaler	Dekninger	Dekninger	Dekninger	Dekninger	Dekninger
Antall i tilgang	14 037	88	701	5 215	5 774	5 774		
Antall i avgang	9 066	68	530	4 183	263	2 164		
Nytegnet premie pr brønse	14 600 000	1 000 000	29 727 741	6 500 000		4 900 000		
2015 tall								
Tilgang / avgang	Dekninger	Avtaler	Avtaler	Dekninger	Dekninger	Dekninger	Dekninger	Dekninger
Antall i tilgang	13 728	108	827	5 468	1 823	1 823		
Antall i avgang	9 000	70	560	4 585	284	1 120		
Nytegnet premie pr brønse	13 400 000	200 000	25 200 000	7 000 000		1 500 000		

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 3 Spesifikasjon av forsikringsrelaterte driftskostnader

Spesifikasjon av vesentlige poster

Salgskostnader	Note	31.12.16	31.12.15
Provisjoner		83 109 217	78 318 702
Øvrig salgskostnad		2 641 482	2 224 456
Reklame og merkekostnader		2 106 202	1 060 607
		<hr/>	<hr/>
		87 856 901	81 603 765
Forsikringsrelaterte driftskostnader			
Lønn og sosiale kostnader	5,7	60 793 920	58 165 041
Lokalkostnader		7 797 587	8 937 118
IT kostnader		26 937 836	23 574 387
Honorarer og leide tjenester		2 729 836	1 984 125
Diverse kontorkostnader		10 409 375	8 431 789
Avskrivninger	12	16 780 357	16 005 817
		<hr/>	<hr/>
		125 448 910	117 098 277
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader		<hr/>	<hr/>
		213 305 811	198 702 042

Provisjon omfatter kun provisjon til eksternt distribusjonskorps.

Antall ansatte ved årsskiftet	58	58
Antall årsverk ved årsskiftet	67	62
Gjennomsnitt antall årsverk i året	65	58

Godtgjørelse til revisor (inkl. mva)

Lovpålagt revisjon	247 175	498 875
Andre attestasjonstjenester/ internkontroll	-	-
Skatterådgivning	-	-
Andre tjenester utenfor revisjonen	43 924	67 500
	<hr/>	<hr/>
	291 099	566 375

Note 4 Bundne midler

Pr 31.12.16 hadde selskapet kr. 3 008 959 i bankinnskudd skattetrekk.

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 5 Lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

Selskapsledelse	Lønn	Opptjente pensjonsrettigheter- innbetalt innskuddspensjon	Bonus	Andre godtgjørelser
Vegar Styve, adm.dir *	2 131 756	1 213 707	162 480	237 393
Andre ledende ansatte				
Erik Bjordal**	1 478 826	301 109	113 228	188 464
Elin Sture Næss**	1 337 127	256 462	98 625	213 938
Anne Vikne Hellevang*	1 406 355	294 443	105 206	251 723
Halvard Natvig*	1 428 069	331 118	109 268	210 027
Eivind Norderud*	1 702 730	450 799	129 172	241 702
Anne Therese Vonheim*	1 138 379	151 729	86 114	217 058

* Formelt ansatt i Frende Skade

**Formelt ansatt i Frende Liv

Frende Skadeforsikring og Frende Livsforsikring (Frende Forsikring) har felles ledergruppe med virkning fra 01.09.2014 med felles adm.dir.

Vedrørende pensjonsytelser vises til note 7.

Administrerende direktør og overnevnte ledende ansatte har avtale om 12 måneders etterlønn ut over oppsigelsestiden på 6 måneder ved oppsigelse fra selskapets side.

	Honorar mottatt fra selskapet	Honorar mottatt i søsterselskap
Styret		
Jan Erik Kjerpeseth, styrets leder	124 000	120 000
Pål Strand, nestleder	93 000	
Knut Ravnå	124 000	-
Birthe Dragset	124 000	
Stian Osa (ansattrepresentant)	124 000	
Geir Bergskaug (fram til 25.05.2016)	93 000	90 000
Knut Grinde Jacobsen (fram til 25.05.2016)	124 000	
Lisbet Karin Nærø (fram til 25.05.2016)	93 000	90 000
Arvid Andsnæs (fram til 25.05.2016)	93 000	90 000
Toril Hunstad Christensen (fram til 25.05.2016)	124 000	
Lisbeth Flågeng (fram til 25.05.2016)	93 000	63 750

Medlemmene Anne Grete Sund og Trond Teigene tilstrådte 25.05.2016. Har ikke mottatt honorar i 2016.

Det er ikke gitt lån, forskuddsbetalinger eller sikkerhetsstillelser til ledende ansatte fra Frende Livsforsikring AS eller andre selskaper i konsernet.

Kontrollkomiteens siste møte ble avholdt i 2015

Honorar for perioden ble utbetalt i 2016

Agnar Langeland, leder	60 000	60 000
Jan Gustav Andersen	38 000	38 000
Reidun Brekke	38 000	38 000

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 6 Skattekostnad

	31.12.16	31.12.2015 omarbeidet	
Årets skattekostnad fordeler seg på:			
Betalbar skatt	19 306 609	1 019 528	
Endring utsatt skattefordel	5 944 937	8 777 577	
Sum skattekostnad	25 251 547	9 797 105	
Beregning av årets skattegrunnlag:			
Resultat av ordinær virksomhet før skatt (omarbeidet 2015)	119 719 631	47 066 801	
Permanente forskjeller:			
Ikke fradragberettigede kostnader	810 526	680 676	
Realisert/ urealisert under fritaksmetoden	-8 268 124	-5 469 281	
Korreksjon tidligere år	-1 231 682	1 963 796	
Avsetning risikoutjevningfond	-10 024 165	-8 700 007	
Endring midlertidige forskjeller	-23 779 749	6 698 935	
Skattemessig fradrag sikkerhetsavsetning 2015		-443 078	
Årets skattemessige overskudd (underskudd)	-	-38 021 813	
Grunnlag betalbar skatt	77 226 437	3 776 029	
Utsatt skattefordel vedrører følgende			
midlertidige fordeler	31.12.16	Endring 2016	31.12.15 (omarbeidet)
Varige driftsmidler	-1 544 849	-516 756	-2 061 605
Pensjonsforpliktelse	-3 132 082	786 369	-2 345 713
Avsetning leieforhold	-	-5 768 000	-5 768 000
Urealisert verdiendring finansielle eiendeler	12 380 689	-18 281 362	-5 900 673
Tbf sikkerhetsavsetning 01.01.2016	6 037 573	-	6 037 573
Fremførbart underskudd	-	-	-
	13 741 331	-23 779 749	-10 038 418
Utsatt skatt (25 %)	-3 435 333	5 944 937	2 509 605

Skattekostnad samt utsatt skattefordel 2015 er endret i omarbeidet regnskap som følge av oppløsning sikkerhetsavsetning. Jfr. Note vedr endring i regnskapsprinsipper for beregnet effekt.

Utsatt skattefordel er balanseført da det forventes inntjening i fremtidige år, eller realistisk skattetilpasning som gjør det mulig å

Ettektiv skattesats femkommer som følger	31.12.2016	31.12.2015
Resultat før skattekostnad	119 719 631	47 066 801
Beregnet skattekostnad basert på nominell sats	29 929 908	12 708 036
Skatteeffekt av permanente forskjeller	-4 370 441	-3 641 925
Skatt knyttet til endret skattesats fra 27% til 25% på utsatt skattefordel		200 769
Skatteeffekt av korreksjon ligning 2015 (2014)	-307 921	530 225
Skattekostnad	25 251 547	9 797 105

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 7 Pensjonskostnader, -midler og -forpliktelser Frende Livsforsikring AS

Ytelsesplan i usikrede ordninger

Selskapet har pensjonsforpliktelser overfor enkelte arbeidstakere og utbetaler førtidspensjon fra 65 til 67 år, samt alderspensjon for lønn over 12G. Selskapet har også avtale med administrerende direktør og utbetaler førtidspensjon fra 62 til 67 år samt alderspensjon for lønn over 12G. Disse ordningene er usikrede og dekkes over selskapets drift.

Den usikrede driftsordningen omfatter totalt 3 personer

Aktuarielle beregninger

Alle pensjonsordningene er behandlet etter IAS 19R. Det vil si at estimatavvik umiddelbart amortiseres og føres mot utvidet resultat.

Aktuarberegningene er utført av aktuarer i NIP.

Innskuddsbasert pensjonsordning

Selskapet har innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte. Per 31.12.2016 hadde selskapet 58 ansatte. Det er betalt totalt kr 3 229 014 i innskuddspremie for 2016

Netto pensjonskostnad	2016	2015
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	382 710	461 760
Netto rentekostnader	51 396	37 800
Avkastning på pensjonsmidler	0	0
Periodisert arbeidsgiveravgift	61 209	70 438
Netto resultatført pensjonskostnad	<u>495 315</u>	<u>569 998</u>
Beregnet pensjonsforpliktelse usikrede ordninger	2016	2015
Pensjonsforpliktelse 01.01	2 345 713	1 899 657
Resultatført pensjonskostnad	495 315	569 998
Estimatavvik ført mot utvidet resultat	249 403	(75 061)
Utbetalt pensjon over drift	0	48 881
Netto pensjonsforpliktelse	<u>3 090 431</u>	<u>2 345 713</u>
Overgang ansatte med tidligere ytelsespensjon	41 650	
Samlet pensjonsforpliktelse balanseført	<u>3 132 081</u>	<u>2 345 713</u>
Økonomiske forutsetninger:	31.12.16	31.12.15
Forventet avkastning på fondsmidler	2,10 %	2,50 %
Diskonteringsrente	2,10 %	2,50 %
Årlig lønnsvekst	2,25 %	2,50 %
Årlig økning i G	2,00 %	2,25 %
Årlig regulering av pensjoner under utbetaling	0,00 %	0,00 %
Arbeidsgiveravgift	14,10 %	14,10 %
Aktuarielle forutsetninger:		
Frivillig avgang medlemmer over/under 40 år	0-8 %	0-8 %
Uttakstilbøylighet AFP/ Førtidspensjonsavtale	i. a.	i. a.
Lineær opptjening		
Bransjens tariffgrunnlag utarbeidet av Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNO)	K2013/KU	K2013/KU

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 8 Finansielle eiendeler

	Kollektiv porteføljen			
	31.12.16		31.12.15	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost				
Investeringer som holdes til forfall	96 968 707	98 474 818	104 831 541	107 264 384
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
Aksjer og andeler	84 204 773	84 204 773	69 452 317	69 452 317
Obligasjoner, rentefond	512 841 017	512 841 017	440 383 206	440 383 206
Eiendomsfond	68 861 612	68 861 612	53 394 766	53 394 766
Bankplasseringer				
Plasseringsmidler bank	5 378 502	5 378 502	2 931 703	2 931 703
Sum finansielle eiendeler virkelig verdi	671 285 904	671 285 904	566 161 992	566 161 992
Sum finansielle eiendeler kollektiv portefølje	768 254 611	769 760 722	670 993 533	673 426 376

	Selskapsporteføljen				Totalt			
	31.12.16		31.12.15		31.12.16		31.12.15	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost								
Investeringer som holdes til forfall	29 328 417	29 783 944	21 568 756	22 069 229	126 297 124	128 258 762	126 400 297	129 333 613
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet								
Aksjer og andeler	25 467 934	25 467 934	14 289 593	14 289 593	109 672 707	109 672 707	83 741 910	83 741 910
Obligasjoner, rentefond	155 109 988	155 109 988	90 607 442	90 607 442	667 951 005	667 951 005	530 990 648	530 990 648
Eiendomsfond	20 827 358	20 827 358	10 985 803	10 985 803	89 688 970	89 688 970	64 380 569	64 380 569
Bankplasseringer								
Plasseringsmidler bank	1 626 741	1 626 741	603 188	603 188	7 005 243	7 005 243	3 534 891	3 534 891
Sum finansielle eiendeler virkelig verdi	203 032 021	203 032 021	116 486 026	116 486 026	874 317 925	874 317 925	682 648 018	682 648 018
Sum finansielle eiendeler kollektiv portefølje	232 360 438	232 815 965	138 054 782	138 555 255	1 000 615 049	1 002 576 687	809 048 315	811 981 631

Kollektiv / Selskapsporteføljen

	31.12.16
Aksjefond	
Nordea Stabile Aksjer Global	39 444 345
Nordea Norge Verdi	5 768 778
Nordea Nordic Small Cap Growth	5 890 129
Nordea 1- Stabile Emerging Markets Equity	5 666 635
Nordea 1 - Emerging Stars Equity Fund	5 667 466
Valutarelaterte derivater	-127 303
Storebrand Delphi Norge	2 530 849
Storebrand Delphi Nordic	15 716 498
Storebrand Global Multifaktor	26 027 759
Delphi Global	3 447 811
Valutarelaterte derivater	-401 529
	<u>109 631 437</u>
Pengemarkedsfond / Obl. fond	
Danske Capital	52 213 037
DNB Global Credit Short	95 675 741
	<u>147 888 778</u>
Eiendomsfond	
Aberdeen Eiendomsfond Norge I	52 382 137
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	37 232 302
	<u>89 614 439</u>
Rentepapirer	
Rentepapirer til virkelig verdi	520 080 102
Rentepapirer til amortisert kost	133 400 294
	<u>653 480 396</u>
Sum finansielle eiendeler	<u>1 000 615 050</u>

Virkelig verdi for fondene er fondskurser per 31.12.16.

Selskapsporteføljen og kollektiv porteføljen har felles forvaltning.

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 8 Finansielle eiendeler, forts.

Rentepapirer - fordeling per sektor

Sektor	31.12.16
Stat- / statsgaranterte	5,5 %
Boligkredittforetak	32,2 %
Kommune / fylke	10,3 %
Bank / Finans	43,0 %
Industri	9,0 %
Sum	100,0 %

Rentepapirer - fordeling per ratingskategori

Rating	31.12.16
AAA	19,5 %
AA	19,5 %
A	29,9 %
BBB	12,9 %
BB	4,4 %
B	1,7 %
CCC eller lavere	0,2 %
Ikke ratet	12,0 %
Sum	100,0 %

Rentepapirer - 10 største utstedere

Utsteder	31.12.16
SpareBank 1 Boligkreditt AS	4,0 %
City of Oslo Norway	3,8 %
SSB Boligkreditt AS	3,4 %
Eiendoms-kreditt	3,3 %
Helgeland Boligkreditt AS	3,2 %
SpareBank 1 Naeringskreditt AS	3,0 %
DNB Bank ASA	2,7 %
Sparebanken Ost	2,6 %
Skandiabanken ASA	2,5 %
Sparebanken Hedmark	2,4 %
Sum	30,9 %

Investeringsvalgporteføljen

Aksjefond	31.12.16	31.12.15
DNB GLOBAL (I) IBP	45 453 889	40 670 578
DNB NORDEN (IV) IBP	24 110 519	23 586 204
DNB NORGE (I) IBP	2 242 196	1 778 443
HOLBERG GLOBAL IBP	17 574 181	15 428 056
HOLBERG NORDEN IBP	20 674 311	18 161 323
HOLBERG NORGE IBP	16 605 356	11 471 369
HOLBERG RURIK	2 764 541	1 859 609
KLP AKSJEGLOBAL INDEKS	2 270 598	
KLP AKSJEGLOBAL INDEKS IV IBP	718 085 481	562 563 059
KLP AKSIENORGE IBP	3 613 230	1 822 667
ODIN EUROPA IBP	241 170 068	258 377 874
ODIN NORDEN IBP	16 126 491	15 135 587
ODIN NORGE IBP	127 404 842	106 359 328
ODIN ENERGI IBP	2 001 118	1 781 526
ODIN GLOBAL IBP	4 167 960	2 767 823
SKAGEN GLOBAL (IBP)	130 407 180	127 754 715
SKAGEN KON-TIKI (IBP)	31 500 540	29 496 545
SKAGEN VEKST (IBP)	46 519 437	43 228 159
EIKA GLOBAL (IBP)	13 712 430	12 790 997
Øvrige fond	9 191 056	6 099 956
	1 475 595 425	1 281 133 818

Pengemarkedsfond/ Obl. fond		
DNB OBLIGASJON 20 (I) IBP	80 819 285	74 538 312
HOLBERG LIKVIDITET IBP	18 266 603	16 517 910
SKAGEN AVKASTNING (IBP)	56 308 375	50 948 535
Øvrige fond	2 058 841	1 440 027
	157 453 105	143 444 784

Sum Fondsplasseringer	1 633 048 530	1 424 578 602
-----------------------	----------------------	----------------------

Bankplassering	1 047 696 269	929 150 912
----------------	----------------------	--------------------

Totalt investeringsvalgporteføljen	2 680 744 799	2 353 729 513
------------------------------------	----------------------	----------------------

Balanseført verdi er virkelig verdi. Virkelig verdi er fondskurser per 31.12.16.

Netto inntekter finansielle instrumenter	31.12.16	31.12.15
Renteinntekter bankinnskudd	136 449	250 295
Verdiendring aksjefond	4 970 522	-3 276 290
Realisert gevinst / tap aksjefond	3 606 906	8 350 469
Renter obligasjoner holdt til forfall	4 412 362	3 696 777
Nedskrivning obligasjoner holdt til forfall	-1 059 777	-1 093 018
Renter på rentefond / obligasjoner	7 451 742	6 937 070
Realisert gevinst/ tap obligasjoner holdt til forfall	-	-
Verdiendring rentefond/ obligasjoner	15 493 861	-6 063 281
Realisert gevinst / tap rentefond	-953 085	-317 546
Verdiendring derivater	-2 555 057	
Realisert gevinst/ tap derivater	-272 233	
Verdiendring eiendomsfond	2 413 475	943 600
Realisert gevinst / tap eiendomsfond	3 713 976	3 117 486
Sum inntekter finansielle instrumenter	37 359 141	12 545 562

Fordelet i resultatet:		
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	28 684 605	10 292 379
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	8 674 536	2 253 183
	37 359 141	12 545 562

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 8 Finansielle eiendeler, forts.

	31.12.16		31.12.15	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Selskapsporteføljen / Kollektivporteføljen				
Obligasjoner holdt til forfall- amortisert kost	126 297 124	128 258 762	126 400 297	129 333 613
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet	874 317 925	874 317 925	682 648 018	682 648 018
- Herav fair value option	874 317 925	874 317 925	682 648 018	682 648 018
	1 000 615 049	1 002 576 687	809 048 315	811 981 631
Investeringsvalgporteføljen				
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet	2 680 744 799	2 680 744 799	2 353 729 514	2 353 729 514
- Herav fair value option	2 680 744 799	2 680 744 799	2 353 729 514	2 353 729 514
	2 680 744 799	2 680 744 799	2 353 729 514	2 353 729 514

Verdsettelsesteknikker finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet

Kategori	Selskaps- portefølje/ Kollektiv- portefølje	Investeringsvalg- portefølje
I	874 317 925	2 680 744 799
II		
III		
	874 317 925	2 680 744 799
I	100 %	100 %
II		
III		
	100 %	100 %

- I Kvoterte priser i aktive markeder
- II Verdsettelsesteknikker (observerbar input)
- III Verdsettelsesteknikker (ikke observerbar input)

Klassifisering av finansielle instrumenter

EIENDELER	Virkelig verdi over resultatet	Amortisert kost	Lån og fordringer	Finansiell gjeld	Ikke finansielle eiendeler/gjeld	Sum
Eiendeler i selskapsporteføljen						
Utsatt skattefordel					0	0
Aksjer og andeler	25 467 934					25 467 934
Renteplasseringer	155 109 988	29 328 417				184 438 405
Eiendomsfond	20 827 358					20 827 358
Plasseringsmidler bank	1 626 741					1 626 741
Fordringer i forbindelse med direkte forsikring			7 588 695			7 588 695
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger			26 382 669			26 382 669
Fordring på konsernselskap			1 106 932			1 106 932
Andre fordringer			0			0
Anlegg og utstyr					27 341 261	27 341 261
Kasse, bank			7 539 577			7 539 577
Eiendeler i kundeporteføljen						
Investeringer i kollektivporteføljen						
Aksjer og andeler	84 204 773					84 204 773
Renteplasseringer	512 841 017	96 968 707				609 809 724
Eiendomsfond	68 861 612					68 861 612
Plasseringsmidler bank	5 378 502					5 378 502
Gj.forsikringsandel av erstatningsavsetning i kollektivporteføljen					89 577 461	89 577 461
Investeringer i investeringsvalgporteføljen						
Aksjer og andeler	2 680 744 799					2 680 744 799
Sum eiendeler	3 555 062 724	126 297 124	42 617 873	-	116 918 722	3 840 896 445
GJELD						
Forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser						
Premiereserve					269 840 418	269 840 418
Øvrig avsetning					1 587 048	1 587 048
Tilleggsavsetning					433 228 931	433 228 931
Erstatningsavsetning					19 601 739	19 601 739
Forsikringsforpliktelser i livsforsikring - særskilt investeringsportefølje						
Premiereserve					2 680 744 799	2 680 744 799
Pensjonsforpliktelser						
Forpliktelser i forbindelse med gjenforsikring				50 349 648	3 132 082	50 349 648
Betalbar skatt					19 635 374	19 635 374
Utsatt skatt					3 435 333	3 435 333
Andre forpliktelser				16 041 505	61 000 000	16 041 505
Avsatt utbytte					61 000 000	61 000 000
Andre påløpte kostnader og ikke mottatte inntekter					16 686 425	16 686 425
Sum gjeld	-	-	-	66 391 153	3 508 892 149	3 575 283 302

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 9 Risikostyring

Forsikringsrisiko

Forsikringsrisiko består av risikoen for at fremtidig, definert hendelse som selskapet har forpliktet seg til å yte økonomisk vederlag for, inntreffer. Innen livsforsikring er de vesentlige forsikringsrisikoer knyttet til dødsfall og uførhet.

Selskapets forsikringsvirksomhet omfatter innskuddspensjon, gruppelev og personforsikring.

Innskuddspensjon er pensjonsavtaler der det enkelte medlem bærer den finansielle risikoen. Forsikringsrisiko omfatter dekning for innbetalt beløp fram til nådd pensjonsalder.

Forsikringsrisiko overvåkes gjennom analyse og oppfølging av risikoresultatene innen hver bransje. Risiko reduseres også via reassuransavtaler i form av kvotekontrakter.

For å redusere forsikringsrisiko ved tegning gjennomføres det ved salg av individuelle risikoprodukter en helsevurdering av forsikrede.

Finansiell risiko

Frende bærer finansiell risiko knyttet til forvaltningen av selskapets investeringsportefølje. Gjennom behandlingen av selskapets kapitalforvaltningsstrategi fastsetter styret rammene for kapitalforvaltningen, inkludert rammer for den strategiske aktivaallokeringen.

Finansiell risiko deles normalt inn i tre hovedkategorier; markedsrisiko, kredittisiko og likviditetsrisiko. Denne finansielle risikoen styres på aggregert nivå gjennom selskapets kapitalforvaltningsstrategi, og på detaljert nivå gjennom utforming av de enkelte forvaltningsmandater.

Markedsrisiko

Markedsrisiko representerer risiko for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Markedsrisiko omfatter tre typer risiko; renterisiko, valutarisiko og annen prisrisiko.

Renterisiko representerer risikoen for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedsrentene. Frende styrer renterisikoen gjennom rammer knyttet til bl.a. porteføljens rentedurasjon. Ved utgangen av 2016 var rentedurasjonen for omløpsporteføljen på 1,6 år.

Valutarisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instruments vil svinge som følge av endringer i valutakurser. Frende sikrer det meste av valutarisikoen i porteføljene. Valutaeksponeringen overvåkes til enhver tid, og det foretas valutastrykingstransaksjoner innenfor rammene av selskapets kapitalforvaltningsstrategi.

Annen prisrisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instrument vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Aksjerisikoen håndteres bl.a. gjennom en veldiversifisert portefølje av noterte verdipapirer både ift geografi og sektorer.

Kredittisiko

Kredittisiko omfatter risikoen for at en part i et finansielt instrument påfører selskapet et finansielt tap ved ikke å kunne innfri en forpliktelse. Kredittisikoen styres gjennom flere virkemidler som bl.a. rammer knyttet til renteporteføljens kreditturasjon, øvre grenser for eksponering mot navngitte motparter, rammer knyttet til motpartenes rating, samt krav til diversifisering av porteføljen.

Frende foretar minst årlig, sammen med hovedforvalter, en dypere gjennomgang av de enkelte utstederne. Hver enkelt utsteder blir gjennom dette analysert og klassifisert. Rammene for eksponering mot hver enkelt motpart vurderes så på bakgrunn av denne gjennomgang.

Frende sine direkteide rentepapirer og globale rentefond består av investeringer der motparten betraktes som investment grade. Ut over dette har Frende ved utgangen av 2016 omlag 6,5 % av den samlede renteporteføljen plassert i fond med investering i nordiske høyrente obligasjoner.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for ikke å ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift.

Frende følger likviditetsutviklingen på daglig basis, og har gode prosesser for å sørge for at selskapet til enhver tid har nok likviditet tilgjengelig til å møte sine forpliktelser. Frende sin investeringsportefølje består utelukkende av likvide papirer og fondsplasseringer som vil realiseres ved et likviditetsbehov.

Selskapets likviditetsstrategi innebærer at det til enhver tid skal være tilgjengelig likvide midler til å møte forpliktelser ved forfall.

Kredittisiko forsikringsvirksomheten

Aldersfordeling fordringer forsikring	Sum	Ikke forfalt	< 30 dager	30-90 dager	> 90 dager
Fordringer, direkte forsikring	7 588 695	1 942 996	1 982 220	2 705 785	957 694

Maksimal kreditteksponering for selskapet utgjør bokført verdi av alle finansielle eiendeler unntatt eiendeler som ligger i særskilt investeringsportefølje.

Sensitivitet finansielle eiendeler - effekt på markedsverdi

	31.12.16	31.12.15
10% fall i kurs aksjefond	-10 963 144	-8 374 143
1%-poeng stigning i rentenivå	-10 702 171	-2 871 972

Skatteeffekt er ikke hensyntatt i oppstillingen.

Sensitivitetsanalysen er gjort kun for selskaps-/kollektivporteføljen ettersom endringer i rente og kurs på fond i investeringsvalgporteføljen nøytraliseres ved avsetning til kundefond.

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 10 Kapitalavkastning

Kollektivporteføljen	31.12.16	31.12.15	31.12.14	31.12.13	31.12.12
Kapitalavkastning	3,06 %	1,78 %	4,31 %	5,75 %	4,37 %

Beregnet avkastning er beregnet ved bruk av Modifisert Dietz- metode.

Note 11 Konsernmellomværende

	31.12.16	31.12.15
Fordring Frende Skadeforsikring AS	1 106 932	-
	<u>1 106 932</u>	<u>-</u>

	31.12.16	31.12.15
Gjeld til Frende Skadeforsikring AS	-	229 147
	<u>-</u>	<u>229 147</u>

Note 12 Varige driftsmidler

	IT utstyr	IT system	Kontorinventar	Sum
Anskaffelseskost 01.01.16	5 479 464	99 165 558	6 713 513	111 358 535
Tilgang	407 086	7 439 319	564 177	8 410 582
Avgang	-	-	-	-
Tap ved avgang	-	-	-	-
Akkumulerte nedskrivninger	-	2 000 000	-	2 000 000
Akkumulerte avskrivninger	5 341 067	81 214 023	3 872 766	90 427 856
Bokført verdi 31.12.16	<u>545 482</u>	<u>23 390 853</u>	<u>3 404 924</u>	<u>27 341 261</u>
Årets nedskrivning	-	-	-	-
Årets avskrivning	497 596	15 477 619	805 143	16 780 358
Forventet økonomisk levetid	3 år	5 år	5 år	
Avskrivningssats	33 %	20 %	20 %	

IT system er kjøpte systemer tilpasset virksomheten.

Systemene avskrives lineært regnskapsmessig og skattemessig, over antatte økonomiske levetid.

Verdi av kjøpte systemer er vurdert til virkelig verdi ved balansetidspunktet. Som følge av endring i teknologiske og økonomiske rammebetingelser er det foretatt nedskrivning av verdi på aktivert andel av system som er vurdert uten verdi på balansetidspunktet.

Note 13 Resultat per aksje

Resultat per aksje

	31.12.16	31.12.15
Resultat etter skatt	94 468 086	37 269 698
Snitt antall aksjer	<u>1 750 000</u>	<u>1 750 000</u>
Resultat per aksje (kroner)	<u>53,98</u>	<u>21,30</u>

Antall aksjer 01.01	1 750 000	1 750 000
Emisjon	-	-
Antall aksjer 31.12	<u>1 750 000</u>	<u>1 750 000</u>

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 14 Aksjonærer

Aksjekapitalen på kr. 175.000.000 består av 1.175.000 aksjer á kr. 100.
Frende Holding AS eier 100 % av aksjene i Frende Livsforsikring AS pr. 31.12.16.
Det foreligger ingen rettigheter som kan medføre utstedelse av nye aksjer.
Alle aksjer har lik stemmerett.
Konsernregnskap for Frende Holding konsern er tilgjengelig på frende.no

Note 15 Kapitalkrav

Solvens II er innført fra 01.01.2016. I Solvens II balansen verdsettes eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi.

Forsikringsforpliktelser i Solvens II balansen er beregnet til beste estimat av premie og erstatningsavsetning, i tillegg til en risikomargin som reflekterer tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene. Beste estimat på erstatningsforpliktelse er neddiskontert kontantstrøm over forpliktelsens levetid, mens beste estimat av premieavsetningen er definert som nåverdien av ikke inntrufne skader og fremtidige omkostninger knyttet til løpende forsikringsavtaler. I disse beregningene inngår blant annet antagelser om fremtidige skadeprosenter, kostnadsprosenter og avgangsprosenter.

Forsikringsforpliktelser i regnskapsbalansen er ikke opptjent premie som følge av periodisering av forfalt premie etter pro rata prinsippet, samt nominell erstatningsavsetning tilsvarende skadetilfeller inntruffet, men ikke oppgjort på balansetidspunktet. Premiereserver i Liv utgjør nåverdien av forsikringsforpliktelser i henhold til de enkelte forsikringsavtaler.

(i tusen)	Solvens II balanse
Eiendeler i balansen	3 840 896
Mer-/ mindre verdier	-25 338
Sum eiendeler solvens II balansen	3 815 558
Beste estimat inkl risikomargin forsikringsforpliktelser forpliktelser	3 246 226
Utsatt skatt forpliktelser	36 805
Andre forpliktelser	106 424
Sum gjeld solvens II balansen	3 389 454
Fradrag for forventet utbytte	61 000
Basiskapital 1	319 909
Risikoutjevningfond	45 195
Basiskapital 2	45 195
Ansvarlig kapital under Solvens II	365 104
	Solvenskapitalkrav
Operasjonell risiko	30 695
Markedsrisiko	110 492
Motpartsrisiko	31 531
Forsikringsrisiko	190 058
Diversifiserings effekter	-101 527
Risikoreducerende effekter av utsatt skatt	-35 830
Kapitalkrav	225 420
Solvensmargin	162 %
Minstekapitalkrav	101 006
Margin minstekrav	361 %

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 16 Forsikringsmessig avsetninger i livsforsikring

	Individuell kapitalforsikring	Individuell rente- og pensjons-forsikring	Gruppelivs forsikring	Kollektiv pensjonsforsikring	Ulykkes-forsikring	Andre skadebransjer	Sum 2016
Reassurandørens andel av forsikringstekniske avsetninger							
Inngående balanse	490 623	12 912 993	13 769 697	17 388 056	2 574 795	30 752 330	77 888 494
<i>Resultatførte endringer</i>							
Netto resultatførte endringer		-	3 111 786	2 331 577		6 245 604	11 688 967
Utgående balanse	490 623	12 912 993	16 881 483	19 719 633	2 574 795	36 997 934	89 577 461
Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelse	490 623	12 912 993	16 881 483	19 719 633	2 574 795	36 997 934	89 577 461
Premiereserve							
Inngående balanse	293 721	150 828 003	-	72 203 041	21 545	263 213	223 609 521
- herav ikke opptjent premieinntekt	293 721	637 497			21 545	263 213	1 215 976
Resultatførte endringer							
Netto resultatførte endringer	-	46 671 092	-	-440 197	-	-	46 230 893
Utgående balanse	293 719	197 499 095	-	71 762 844	21 545	263 213	269 840 418
- herav ikke opptjent premieinntekt	293 721	619 784			21 545	263 213	1 198 263
Erstatningsavsetning							
Inngående balanse	59 625 925	157 465 224	34 424 244	46 913 089	14 588 592	76 703 018	389 720 093
Resultatførte endringer							
Netto resultatførte endringer	5 730 268	14 038 579	7 779 465	6 579 357	618 560	8 762 609	43 508 838
Utgående balanse	65 356 193	171 503 803	42 203 709	53 492 446	15 207 152	85 465 627	433 228 931
Tilleggsavsetning							
Inngående balanse	-	55 405	-	184 465	-	-	239 870
Resultatførte endringer							
Netto resultatførte endringer	-	983 337	-	363 840	-	-	1 347 177
Utgående balanse	-	1 038 742	-	548 305	-	-	1 587 048
Øvrig avsetning							
Inngående balanse	10 161	12 103 227	-	4 763 196	46 510	508 779	17 431 873
- herav administrasjonsreserve	10 161	12 103 227		4 763 196	46 510	508 779	17 431 873
Resultatførte endringer							
Netto resultatførte endringer	3 505		245 566	1 737 028	15 459	168 308	2 169 866
- herav administrasjonsreserve	3 505	-	245 566	1 737 028	15 459	168 308	2 169 866
Utgående balanse	13 666	12 103 227	245 566	6 500 224	61 969	677 087	19 601 739
- herav administrasjonsreserve	13 666	12 103 227	245 566	6 500 224	61 969	677 087	19 601 739
Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring - kontraktsfastsatte	65 663 578	382 144 867	42 449 275	132 303 819	15 290 666	86 405 927	724 258 133
Avsetning i livsforsikring med inv. valg							
Inngående beholdning	-	79 024 419		2 274 705 094			2 353 729 513
Årets endring		18 598 285		308 417 000			327 015 285
Utgående balanse	-	97 622 704	-	2 583 122 094	-	-	2 680 744 799
Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring - særskilt inv. portefølje	-	97 622 704	-	2 583 122 094	-	-	2 680 744 799

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 17 Andre forpliktelser

	31.12.16	31.12.15
Leverandørgjeld	1 676 030	1 572 497
Forskuddstrekk	2 932 544	2 821 335
Offentlige avgifter	2 870 860	2 035 773
Annen gjeld	8 562 072	7 903 255
Sum	<u>16 041 505</u>	<u>14 332 860</u>
Avsatt utbytte til Frende Holding AS	61 000 000	30 000 000

Note 18 Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter

	31.12.16	31.12.15
Påløpt arbeidsgiveravgift	682 230	692 450
Feriepenger	3 798 237	3 849 227
Bonus	3 061 108	2 274 572
Avsatt merverdiavgift	5 888 627	5 082 425
Avsetninger for øvrige forpliktelser	3 256 224	12 079 367
Sum	<u>16 686 425</u>	<u>23 978 039</u>

Note 19 Mellomværende reassurandør

	31.12.16	31.12.15
Fordring på reassurandør innen livsforsikring	26 102 843	30 159 998
Regress mot annen motpart	279 826	279 826
Sum fordring på reassurandør	<u>26 382 669</u>	<u>30 439 824</u>
Gjenforsikringsandel av premier	50 349 648	45 531 167
Sum gjeld til reassurandør	<u>50 349 648</u>	<u>45 531 167</u>

Reassuranseforpliktelser gjøres opp i mars 2017.

Note 20 Forvaltnings- og adm. tjenester

Frende Livsforsikring yter administrative tjenester for Frende Holding. Det er fakturert honorar for adm. tjenester for 2016 på kr 42.000.

Frende Livsforsikring AS

Noter til årsregnskapet

Note 21 Flytting

	Kollektiv pensjonsforsikring	Sum 2016
Mottatte midler		
Overføring av reserver	1 012 162	1 012 162
Premie- og innskuddsfond, m.v.	63 483 585	63 483 585
Totalt mottatte midler	64 495 747	64 495 747
Antall kontrakter	359	
Avgitte midler		
Overføring av reserver	8 446 966	8 446 966
Premie- og innskuddsfond, m.v.	91 698 411	91 698 411
Totalt mottatte midler	100 145 377	100 145 377
Antall kontrakter	172	

Til generalforsamlingen i Frende Livsforsikring AS

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Frende Livsforsikring AS' årsregnskap som viser et overskudd på kr 94 468 086. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig

PricewaterhouseCoopers AS, Sandviksbodene 2A, Postboks 3984 - Sandviken, NO-5835 Bergen

T: 02316, org.no.: 987 009 713 MVA, www.pwc.no

Statsautoriserte revisorer, medlemmer av Den norske Revisorforening og autorisert regnskapsførerselskap

for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimater og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Bergen 15. mars 2017
PricewaterhouseCoopers AS

Marius Kaland Olsen
Statsautorisert revisor